

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ
„СРБИЈАШУМЕ“ с.г.п. БЕОГРАД
Д.О. ШУМСКО ГАЗДИНСТВО „БЕОГРАД“

ПРИМЉЕНО: 22.10.2024.г.			
Орг. јед.	Број	Прилог	Предмет
	2874		

Управљач заштићеног подручја:
Јавно предузеће за газдовање шумама „СРБИЈАШУМЕ“
Шумско газдинство „БЕОГРАД“
Шумска управа „ЛИПОВИЦА“

**ПРОГРАМ УПРАВЉАЊА
ПРЕДЕЛОМ ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА „КОСМАЈ“
ЗА 2025. ГОДИНУ**

С А Д Р Ж А Ј

Увод	3
Основне поставке за спровођење заштите природног добра	4
Режими заштите предела изузетних одлика „Космај“	5
Управљање пределом изузетних одлика „Космај“	12
Планирани активности за 2025. годину	15
Спецификација трошкова за 2025. годину	21

УВОД

У складу са одредбама Закона о заштити животне средине (Сл.гл.бр. 66/91,83/9,53/93,48/94,53/95,135/2004) управљач заштићеног подручја има обавезу да спроводи мере заштите добра, као и право да га користи под одређеним условима и на прописан начин.

Одредбама Закона о заштити животне средине прописано је, између осталог, обавеза управљача да доноси програме и друга акта у вези заштите и развоја заштићеног подручја.

На основу Студије заштите природе планине Космај и предлога Секретаријата за заштиту животне средине, Скупштина града Београда донела Решење број 501-890/05-ХП-01 (Сл. лист града Београда, број 29/05), којим се природно добро Космај ставља под заштиту као **предео изузетних одлика Космај**, што на основу Закона о заштити животне средине значи да је то: *релативно мање подручје, живописних пејзажних обележја, ненарушених примарних вредности предеоног лика са присуством облика традиционалног начина живота и културних добара, а такође и заштићена околина непокретних културних добара.*

Природно добро „Космај“ стављено је под заштиту као предео изузетних одлика и поверено је на управљање Јавном предузећу за газдовање шумама „Србијашуме“ Београд, Шумском газдинству „Београд“, Шумској управи „Липовица“.

У складу са актом којим се планина Космај ставља под заштиту као предео изузетних одлика и у складу са Планом управљања ПИО „Космај“ за период 2021-2030. год., раде се годишњи Програми управљања ПИО „Космај“.

ОСНОВНЕ ПОСТАВКЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАШТИТЕ НА ПОДРУЧЈУ ПАО „КОСМАЈ“

У својству управљача заштићеног подручја ПАО "Космај", ЈП "Србијашуме" – Шумско газдинство "Београд" има обавезу да:

- обезбеди спровођење прописаног режима заштите,
- обезбеди спровођење научно-истраживачких, културних, васпитно-образовних, информативно-пропагандних и других активности,
- ради десетогодишње Планове управљања који садрже послове и задатке који ће се кроз Програме управљања, реализовати у периоду од десет година,
- ради годишње Програме управљања који садрже послове и задатке који се реализују у текућој години,
- редовно извештава надлежни Секретаријат за заштиту животне средине о извршењу годишњег Програма управљања,
- обезбеди сталну обележеност граница ПАО "Космај",
- обезбеђује унутрашњи ред и чуварску службу,
- успостави ближу сарадњу са локалним самоуправама, локалним становништвом и корисницима ПАО "Космај".

Управљање заштићеним подручјима претпоставља добру организованост и опремљеност за извршавање поверених послова, развијен систем планирања заштите, ажурно извршавање обавеза прописаних законима и успостављање материјалних претпоставки за извршавање програмираних послова заштите.

РЕЖИМИ ЗАШТИТЕ ПРЕДЕЛА ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА „КОСМАЈ“

Предео изузетних одлика "Космај" је подручје живописних пејзажних обележја, ненарушених примарних вредности предеоног лика са присуством облика традиционалног начина живота и културних добара, а такође и заштићена околина непокретних културних добара.

Укупна површина ПИО „Космај“ износи **3.514,50 ха**, од тога **677.00 ха** у државној својини и **2837.50 ха** у приватној и другим облицима својине.

Према Решењу Скупштине града Београда и Закону о заштити животне средине, ПИО „Космај“ је категорисан као **III категорија** што значи да се ради о *Значајном природном добру*.

На заштићеном подручју успоставља се режим заштите **II степена** и режим заштите **III степена**.

Режимом заштите II степена обухвата се део заштићеног подручја површине 677,00 хектара, и то: простор Газдинске јединице „Космај“ површине 659,30 хектара, без одсека 6 одељења 12 (површине 0,36 ha), а укључујући «туђе» земљиште у границама Газдинске јединице (одсек 1 одељења 3, одсек 12 и 13 одељења 4, одсек 11 и 12 одељења 7, и одсек 6 одељења 14); простор у окружењу манастира Павловац, површине 17,70 хектара.

Режимом заштите III степена обухвата се остали простор у границама заштићеног подручја површине 2837,50 хектара.

Административне мере превентивног деловања

На делу заштићеног подручја на коме је установљен режим заштите **II и III степена** утврђују се опште мере заштите и коришћења којима се **забрањује**:

1. изградња индустријских објеката,
2. изградња пољопривредних и других привредних објеката и објеката комуналне, саобраћајне и енергетске инфраструктуре чије грађење и реконструкција, постојање и рад могу изазвати неповољне промене особина и квалитета земљишта, вода, ваздуха, живог света, шума, лепоте предела, културних добара или вршити други непожељни утицај на животну средину;
3. изградња и реконструкција стамбених, економских и помоћних објеката пољопривредних домаћинстава и викенд објеката изван грађевинских реона и грађевинског земљишта утврђених и проглашених у складу са законом, а до доношења потребних докумената (планова) и аката грађење објеката пољопривредних домаћинстава изван постојећих грађевинских парцела;
4. експлоатација минералних сировина;

5. разградња и други видови општећивања и уништавања објеката који по својим архитектонско-грађевинским одликама, времену настанка и намени представљају споменике народног градитељства;
6. прекомерно, нестручно и непрописно коришћење и сеча шуме,
7. уништавање, брање или сакупљање биљака и животиња заштићених као природне реткости;
8. преоравање земљишта, крчење шума и обављање других радњи на местима и на начин који могу изазвати процесе јаке и експесивне водне ерозије и неповољне промене изгледа предела;
9. одлагање и бацање комуналног смећа и отпадака пољопривредних домаћинстава изван места одређених за ту намену, одлагање расходованих возила, отпада грађевинског материјала, амбалаже, индустријског и другог отпада, нерегулисано складиштење стајског ђубрета;
10. руковање отровним хемијским препаратима и нафтним дериватима на начин који може проузроковати загађивање земљишта и вода;
11. нерегулисано испуштање отпадних вода домаћинстава, туристичко-угоститељских, услужних и других објеката;
12. запуштање и закоровљавање обрадивог пољопривредног земљишта, путева, водотока и површина за рекреацију, народне светковине и друге скупове, земљишта у путном и водном појасу, окружењу културних добара, историјских споменика и јавних чесми.

На делу заштићеног предела на коме је успостављен режим заштите **II степена**, утврђују се и посебне мере заштите и коришћења којима се забрањује се и:

1. изградња објеката, изузев реконструкције, адаптације и санације затечених зграда, путева, електро, телефонске и водоводске мреже, непокретних културних добара, спомен-обележја, јавних чесми и других објеката на постојећим грађевинским парцелама,
2. експлоатација минералних сировина, укључујући привремена позајмишта, детаљна геолошка истраживања и коришћење камена и другог материјала подлоге везаних за наведена истраживања,
3. каптирање извора ради водоснабдевања,
4. лов, изузев санитарног одстрела и планских активности на регулисању бројности дивљачи,
5. чиста сеча и крчење шуме, одлагање и депоновање посечене дрвне масе у шуми и крај путева, сеча највећих, репрезентативних и најстаријих стабала дрвећа и примерака ретких и значајних врста дрвећа и жбуња,
6. садња, засејавање и насељавање нових врста биљака и животиња страних за природни/изворни живи света Шумадије и Космаја, изузев на малим површинама и у строго контролисаним условима у циљу хортикултурног уређења рекреативних површина,
7. улазак моторних возила у шуму и кретање шумским путевима, изузев у оквиру шумарских радова и у посебно утврђене службене сврхе,

8. ложење ватре, камповање, паркирање возила, брање и сакупљање гљива, шумских плодова, биљака и животиња, изузев на местима и на начин који ће се посебно утврдити.

Мере одржавања и развоја

На простору заштићеног подручја подстиче се и обезбеђује: неговање и унапређење уредности, чистоће, амбијенталне разноврсности и лепоте предеоног лика и високог квалитета чинилаца животне средине; уређење и одржавање дворишта и окућница постојећих пољопривредних домаћинстава, викендица, манастира, јавних, службених и других објеката; планска изградња нових објеката уз стручно и пажљиво утврђивање грађевинских реона и правила грађења; одржавање и реконструкција објеката јавних чесми и манастира Кастељан и уређење површина на којима се налазе; одржавање јавних, сеоских и шумских путева; очување и обнављање објеката народног градитељства (кућа, вајата, бунара, амбара/кошева, сеника, качара, воденица и др) и уређење места на којима се налазе, сакупљање, конзервација и чување предмета, алата и опреме везаних за традиционални сеоски живот, сакупљање, очување и планско гајење старих сорти воћа, винове лозе и других биљних култура и аутохтоних раса домаћих животиња; одржавање живица на међама парцела и очување усамљених примерака или група шумског дрвећа на ливадама, њивама, поред путева и у двориштима; праћење стања, очување и увећање разноврсности аутохтоног живог света, посебно ретких и у другом погледу значајних биљних и животињских врста, њихових популација и станишта; побољшање стања фонда ловне дивљачи, постављање наменских објеката и опреме за потребе њене прихране, чувања и надзора; примена мера у газдовању шумама којима се осигурава умерено повећање површина под шумским екосистемима и побољшање њихове структуре и здравственог стања, посебно у погледу заступљености виших узгојних типова и већих дебљинских разреда, количине и квалитета дрвне масе, разноврсности и аутохтоности флористичко-дендролошког састава; изградња, инфраструктурно опремање и уређење простора за потребе рекреације и туризма, образовног и научног рада и планинарских активности.

Образложење режима заштите

Режим заштите је законом дефинисан као "скуп мера и услова којима се одређује начин и степен заштите, коришћења, уређења и унапређења заштићеног природног добра". Непосредни концептуални проблем који се везује за наведену дефиницију проистиче из саме сложености питања: Шта и у којој мери забранити, ограничити или допустити? Под претпоставком да су циљеви јасни и да је избор модела заштите добро одмерен онда се претходно питање поједностављује и своди на поузданост процене практичних, реалних могућности спровођења планираних мера.

При планирању мера "забране" неопходно је водити рачуна да ли оне у одговарајућој временској перспективи доносе више "користи" или "штете" у односу на очување и унапређење заштићеног подручја и да ли су као такве спроводљиве са организационог и финансијског становишта. Другим речима, мора постојати компетентност и стручна одговорност "планера" заштите и фактора одлучивања како би се јавни интерес за заштитом, који је овде приоритетни, довео у вези са осталим интересима на неком подручју, или на нивоу националне економије. Још је деликатније одмеравање врсте и степена ограничења и допустивих интервенција на заштићеном природном добру. Зато ове мере не треба, нити се могу детаљно дефинисати на нивоу акта о заштити. Актом о заштити дају се само оквири тих мера, односно успоставља се легалност даљег пажљивог планирања активности на спровођењу чувања, конзервације и уређења заштићеног природног добра.

У случају заштите Космаја, примењен је двостепени режим и то: режим заштите II степена којим се утврђује "ограничено и строго контролисано коришћење природних богатстава док се активности у простору могу вршити у мери која омогућава унапређење стања и презентацију природног добра без последица по његове основне вредности" и режим заштите III степена, којим се утврђује "селективно и ограничено коришћење природних богатстава и контролисане интервенције у простору уколико су усклађене са функцијама природног добра или су везане за наслеђене традиционалне облике обављања привредних активности и становања укључујући и туристичку изградњу".

С обзиром на тешкоће у прецизном утврђивању мера заштите кроз конституционални акт и њиховој практичној примени, избегнута је доста привлачна идеја да се у оквиру зоне трећег степена заштите издвоји тзв. "заштитна зона" (законом недовољно дефинисана), односно "бафер зона" сходно међународним препорукама, као и да се издвоје фрагменти "полудивљине" у режиму првог степена заштите на малим површинама високих шумских састојина. Ове нијансе у режиму заштите и коришћења простора решиће се кроз одговарајућа документа у процесу управљања заштићеним пределом (шумска основа, план управљања, урбанистичка документација и др).

Ограничења и обавезе

Модел заштите Космаја као предела изузетних одлика на основу Закона о заштити животне средине намеће релативно низак ниво развојних ограничења, односно мале промене у приступу коришћењу природних ресурса и уређењу простора у односу на режиме који су утврђени другим законима (Закон о заштити природе, Закон о планирању и изградњи, Закон водама, Закон о шумама, Закон о пољопривредном земљишту, Закон о путевима, Закон ловству, Закон о геолошким истраживањима, Закон о рударству).

С обзиром да је главни циљ заштите стварање организационих и материјалних услова за домаћинско старање о природним и културно-историјским вредностима,

али и људима и њиховим потребама, позитивне промене које се неминовно морају десити биће више резултат строжије примене споменутих закона него увођења нових забрана и ограничења.

Шуме ће бити предмет редовног газдовања и пажљивог надзора, у складу са Законом о шумама тако да се актом о заштити не утврђују значајније промене услова газдовања шумама и шумским земљиштем и не стварају посебне обавезе по питању накнада за ограничење или забрану коришћења.

За шуме у приватној својини урадиће се програм газдовања у складу са законом. Чланом 34. Закона о заштити животне средине утврђено је да шуме у заштићеним природним добрима имају приоритетну функцију шуме са посебном наменом, што значи да се таква функција успоставља доношењем акта о стављању под заштиту.

Активности лова су у зони са режимом другог степена заштите ограничене на санитарни одстрел и неопходне мере регулисања бројности дивљачи. Процењује се да је то неопходни минимум прилагођавања ловства циљевима заштите Космаја као предела, да ова мера може имати веома позитивне последице и за повећање популација дивљачи с обзиром да би тај простор представљао неку врсту прибежишта или полурезервата и да таква мера не носи суштинске разлоге за конфликт са локалним ловачким организацијама.

Експлоатација минералних сировина је под забраном, а садашње коришћење мајдана камена није у потпуности лиценцирано у складу са Законом о рударству, што ће се урадити у поступку конституисања организације управљања.

Ограничење, односно забрана (у другом степену заштите) каптирања извора је нормални захтев заштите с обзиром да на овом простору има веома мало извора који нису употребљени за јавно водоснабдевање. Процењује се да по овом питању неће бити конфликта са локалним становништвом, односно да се могу наћи обострано задовољавајућа решења. Заштита постојећих изворишта, у складу са Законом о водама, мора се стриктно поштовати уз претходно обезбеђење недостајуће документације и техничке заштите.

Забрана изградње односи се на простор у другом режиму заштите, односно површине под државном шумом, изузев енклава «гућег» (Спортско друштво «Црвена звезда», спомен обележја, релејни објекти телекомуникација, јавни путеви и др) и манастирског земљишта, где се даје могућност реконструкције и адаптације објеката. Овако дефинисани режим не отвара могућност јачег конфликта са евентуалним развојним намерама и градитељско- уређајним пројектима власника и корисника земљишта. Режим изградње у зони трећег степена заштите не спречава ширење садашњих, претежно пољопривредних домаћинстава, већ само ствара обавезу урбанистичке регулације (која је на делу овог простора већ постојала) под повољнијим процедуралним и финансијским условима. Након успостављања

заштите донеће се одговарајући урбанистички планови/акта, а до тог времена изградња се може обављати у кругу домаћинства, на постојећим грађевинским парцелама, али уз потребне услове и одобрења. Викенд и друга изградња, изузев нужних радова на реконструкцији и адаптацији постојећих приватних и јавних објеката, не може се обављати док се не донесу споменута урбанистичка документа. Овај привремени мораторијум је неопходан не само због темељног сагледавања локацијских, архитектонско-грађевинских и комуналних услова нове градње, већ у случају јачих развојних намера може бити подстицај и притисак за бржу израду и доношење урбанистичке регулативе и решавање питања комуналне инфраструктуре.

Обавеза чувања објеката народног градитељства представља деликатно питање због претежно лошег стања тих грађевина, напуштених домаћинства и недовољних материјалних услова за њихову обнову и ревитализацију. Наведена обавеза мора бити праћена сетом подстицајних мера, уз претходну припрему посебног програмског документа који би се наслонио на детаљан катастар тих објеката.

Забрана изградње објеката који врше неприхватљив/непожељан утицај на околину, мора се примењивати и поштовати и независно од установљења Космаја за заштићено подручје, по основу садашњег Закона о заштити животне средине, а посебно ће бити стриктна примена ове одредбе након усвајања сета нових закона (о животној средини, процени утицаја на околину и интегралном спречавању загађења). То значи да људи, природа, комшије, други корисници простора и посетиоци не смеју трпети последице неприкладног, непрописног или прекомерног лоцирања објеката и вршења делатности. Свакако, детаљна стандардизација утицаја на животну средину елиминисаће и смањити субјективност процене.

У оквиру установљеног режима заштите **II** и **III** степена дозвољавају се опште мере заштите и коришћења које се односе на:

1. обележавање планинарских и рекреативних стаза;
2. постављање информативних табли и путоказа;
3. примену одговарајућих биолошких мера против фитопатолошких и ентомолошких обољења шума;
4. извођење геолошких истражних радова којима се не ремети морфологија терена и не утиче на укупно стање флоре и фауне;
5. научно-истраживачки рад у оквиру посебних програма и пројеката одобрених од надлежних државних органа или научних институција;
6. континуирано праћење (мониторинг) биљних и животињских врста и специфичних биљних заједница;
7. хватање птица у сврху прстеновања;
8. обезбеђивање мера противпожарне заштите;

За радове који су дозвољени општим мерама заштите у зонама са режимом заштите II и III степена, а од редног број 1. до 5., обавезно се прибављају услови организације за заштиту природе.

У оквиру режима заштите II степена, дозвољавају се посебне мере заштите и коришћења и то:

1. газдовање шумским заједницама са алохтоним врстама до краја опходње;
2. превођење шума пањача у семенске;
3. смањење површина под багременом;
4. извођење узгојно-санитарне сече у циљу унапређивања здравственог стања заједница и обезбеђење услова за цео екосистем;
5. попуњавање проређених заједница по посебним програмима и пројектима;;
6. уклањање шибља дуж постојећих стаза ради омогућавања несметаног пролаза;
7. постављање вештачких гнезда на високо дрвеће за привлачење дупљашица и постављање хранилица пред зиму на стаблима;

За радове који су дозвољени у зони са режимом заштите II степена, обавезно се прибављају услови организације за заштиту природе.

У оквиру режима заштите III степена, дозвољавају се посебне мере заштите и коришћења и то:

1. газдовање шумским заједницама са алохтоним врстама до краја опходње;
2. вештачко пошумљавање садницама лишћара старости од 3-5 година и садницама четинара у парковском делу заштићеног природног добра, уношење декоративних и жбунастих врста као елемената уређења споменика културе;
3. замена алохтоних врста дрвећа аутохтоним врстама;
4. превођење шума пањача и ниских шума у високе;
5. извођење узгојно-санитарне сече ради унапређивања здравственог стања заједница, радови на искорењивању инвазионих врста, крчење подраста непожељних врста и сузбијање изданака и избојака све до склапања заједнице;
6. попуњавање проређених заједница по посебним програмима и пројектима;
7. подсађивање, где год је то могуће жбунастим. врстама са ситнијим плодовима као и дивљим воћкама;
8. остављање мањег броја старих и шупљих стабала ради очувања склоништа за слепе мишеве, пухове, веверице и друге ситне глодаре;
9. постављање мањих осматрачница и надстрешница на местима која ће се одредити посебним програмима;
10. одржавање простора око водотокова;
11. изградња мањих монтажних објеката од природних материјала за потребе едукације;
12. санација и уређење постојећих колских и пешачких стаза;

13. постављање мобилијара са опремом за пасиван и активан одмор одраслих и опремом за дечја игралишта и уређење простора.

За радове који су дозвољени у зони са режимом заштите III степена, обавезно се прибављају услови организације за заштиту природе.

Шуме ће бити предмет редовног газдовања и пажљивог надзора, у складу са Законом о шумама. За државне шуме које су обухваћене заштићеним природним добром урадиће се основа газдовања у складу са режимима заштите из Решења. За шуме у приватној својини управљач ће урадити Програм газдовања шумама у приватној својини.

Космај у геолошком и геоморфолошком смислу је ниска планина 626 метара надморске висине, поседује вредности које му дају својство природног добра и испуњава услове за стављање под заштиту.

Живи свет ПИО „Космаја“ представљају:

- 550 врста биљака са доста реликтних, субендемних и ретких врста;
- 300 врста гљива;
- 24 врсте херпетофауне;
- 51 врста сисара;
- 96 врста птица;
- велики број различитих инсеката;
- богата шумска вегетација, преко 70% површине саме планине је под шумском вегетацијом у којој доминирају изданачке храстове и букове састојине, уз учешће вештачки подигнутих четинарских сатојина.

У П Р А В Љ А Њ Е П Р Е Д Е Л О М И З У З Е Т Н И Х О Д Л И К А „ К О С М А Ј “

Управљање заштићеним подручјем поверено је Јавном предузећу за газдовање шумама „Србијашуме“, које ће послове управљања на терену спроводити преко Шумског газдинства „Београд“, Шумске управе „Липовица“.

У складу са Решењем о стављању под заштиту природног добра „Космај“ управљач је дужан да:

1. управља природним добром у складу са режимом и мерама заштите и коришћења прописаним законом и овим решењем;

2. у случају настанка околности и промена које могу нанети штету заштићеном природном добру или нарушити његова битна својства, без одлагања обавести организацију за заштиту природе и надлежни инспекцијски орган;

3. заштићено природно добро обележи и стара се да непрекидно буде обележено на прописан начин;

4. организује чуварску службу;

5. обезбеђује успостављање и развој дозвољених делатности односно функција заштићеног природног добра на прописан начин;

6. прати израду и имплементацију програма и пројеката развоја пољопривреде, шумарства, туризма, уређења предела, санације и рекултивације оштећених и деградираних површина, као и програма и пројеката истраживања, очувања и презентације културно-историјских и природних вредности, научно-истраживачког и образовног рада и других активности;

7. донесе годишњи Програм управљања;

8. донесе акт о унутрашњем реду и организацији и раду чуварске службе и стара се о његовој примени.

Управљач има обавезу да извештаје о реализацији Програма управљања ПИО „Космај“, поднесе организационој јединици Градске управе надлежној за заштиту животне средине, најкасније до 15. децембра за текућу годину. У конкретном случају Извештај ће се подносити Секретаријату за заштиту животне средине.

Управљач има обавезу да донесе акт којим се уређује унутрашњи ред, организација и рад чуварске службе.

Актом тј. Правилником о унутрашњем реду и чуварској служби утврђују се:

1. правила и начин понашања посетилаца, власника и корисника непокретности при кретању, боравку или обављању делатности на заштићеном подручју;

2. места, површине и објекти на којима се примењују мере ограничења кретања или забране и ограничења вршења одређених радњи, као и трајање тих мера;

3. биљне и животињске врсте на које се односе прописане мере забране уништавања, оштећивања, узнемиравања или мере ограничења коришћења, односно брања, сакупљања и излова;

4. услови и поступак извођења радова на изградњи објеката, извођењу развојних, истраживачких и других пројеката на местима која имају природне и културно-историјске вредности и значај и на које се односе мере забране прописане овим решењем;

5. елементи накнаде за коришћење заштићеног природног добра;

6. начин чувања и одржавања заштићеног природног добра, организација и начин рада, односно број, стручност, радни статус, опрема, обележја и овлашћења чуварске службе, као и надзор над њиховим радом.

Управљач заштићеног подручја има право активне легитимације у погледу остваривања установљеног режима заштите, као што је право покретања кривичних и прекршајних поступака, право на накнаду од правних и физичких лица за коришћење заштићеног природног добра и друга права утврђена законом и прописима донетим на основу закона.

Власник односно корисник земаљишта у границама заштићеног подручја дужан је да заштићено подручје учини приступачним јавности и да, у случају потребе од организације за заштиту природе захтева потребна упутства о начину чувања, заштите и одржавања заштићеног природног добра.

Власник односно корисник земаљишта у границама заштићеног подручја дужан је да без одлагања обавести управљача или организацију за заштиту природе или надлежни инспекцијски орган, ако дође до промена које заштићено природно добро могу уништити, оштетити или нарушити његова битна својства.

Космај и његова шира околина представљају подручје од посебног културно-историјског значаја са већим бројем заштићених културних добара и евидентираних споменичких објеката и места. На заштићеном природном добру главне културно-историјске вредности су манастир Павловац, споменик културе од великог значаја и заштићено археолошко налазиште Кастељан, као и манастир Тресије, црква Светог Петра и Павла у Неменикућама и црква Свете Тројице у Кораћици.

Законом о заштити животне средине утврђено је да се средства за заштиту и развој заштићених природних добара обезбеђују:

1. из Буџета града Београда,
2. из прихода који се оствари вршењем делатности предузећа, односно организације која управља заштићеним природним добром,
3. од накнада за коришћење заштићеног подручја и
4. из других извора у складу са законом.

Од прилива и висине финансијских средстава, као и од учешћа свих субјеката у финансирању, зависиће реализација и динамика реализације планираних активности на заштити и развоју заштићеног природног добра.

У току 2025. год. на подручју ПИО „Космај“, у складу са Решењем о проглашењу заштићеног подручја Предела изузетних одлика „Космај“ и Планом управљања ПИО „Космај“ (2021. год.- 2030. год.), а у оквиру планираних активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу ПИО „Космај“ планирају се следећи активности:

1. Чување и надзор

На пословима заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја заштићеног подручја учествују референт заштите природе, шеф ШУ, ревирни инжењер, чувар заштићеног подручја и др.

Чувар учествује у непосредном надзору и контроли спровођења правила унутрашњег реда у заштићеном подручју.

У вршењу чуварске службе чувар прати кретање и активности посетилаца и других корисника у заштићеном подручју, изградњу објеката, коришћење минералних сировина, шума, флоре и фауне, улазак у зоне и објекте у којима је посета забрањена или ограничена, ложење ватре на отвореном, одлагање отпада, одвијање спортских такмичења и других манифестација. Чувар прати стање биљних и животињских врста као и других вредности заштићеног подручја.

2. Мониторинг и заштита флоре и фауне, праћење стања, нега и заштита шума

Током целе године радиће се на уклањању непожељне вегетације (трава, папрат, купина...) у циљу побољшања бонитета станишта као и на спровођењу различитих мера неге у циљу побољшања квалитета и здравственог стања шумских екосистема. Природна добра којима управља ЈП „Србијашуме“ су током целе године посећена од стране многобројних излетника и туриста, а нарочито деце. Да би се обезбедио пријатан боравак у природи управљач мора да брине да излетишта буду уредна за све кориснике заштићеног подручја. Самим тим, редовним уклањањем непожељне вегетације, стварају се услови за пријатан боравак у природи и могућност за активним и пасивним одмором. Површине на којима се уклања непожељна вегетација могу бити приступачније и лакше за рад (повољни услови), али исто тако могу да буду веома неприступачне те уклањање непожељне вегетације на таквим површинама је много теже и захтева много већи напор радника (неповољни услови). Време манипулације у повољним условима је мање него у неповољним условима. У неповољним условима је учешће застоја веће па је самим тим и учинак рада мањи и троши се више норма часова за реализацију планираних радова. Због свега овога је час рада у неповољним условима скупљи. Површине на којима се врши уклањање непожељне вегетације учртане су на скицама које се, по договору, достављају уз сваку привремену ситуацију.

Редовно ће се вршити мониторинг заштићених врста (бројност, раст и развој различитих животињских и биљних врста, листање, цветање, урод семена, утицај климатских услова на раст и развој биљних и животињских врста и сл.).

Мониторинг подразумева праћење стања природе у заштићеном подручју и евентуалне промене природних вредности, при чему се прикупљени подаци користе за оцену стања очуваности природних вредности. Редовним мониторингом би требало да се природне вредности заштите и очувају и да управљачу олакшају да се на негативне промене благовремено реагује.

Заштићена врста чије ће се стање посебно пратити је зановет (*Laburnum anagyroides* Medicus), за коју се Космај и Ђердап наводе као једини у литератури познати локалитети у Србији, па је у складу са тим потребно сачувати њена станишта и пратити бројност популација.

Пратиће се стање и преузимати неопходне мере заштите типова станишта шуме сладуна (*Quercus frainetto*) и цера (*Quercus cerris*) (91M0) и умерено влажне брдске ливаде (6510) присутне на овом подручју.

У границама подручја биће предвиђено остављање стабала на којима се забележе природне дупље и шупљине које су значајне за гнежђење птица дупљашица (неке врсте из рода сова *Strigiformes*, детлићи *Piciformes* и неке врсте из реда певачица *Passeriformes*). Осим тога биће идентификоване врсте птица грабљивица које се гнезде у заштићеном подручју.

По извршеној дознаци уклањају се сува и болесна стабла, инвазивне и непожељне врсте, стабла која својим крошњама угрожавају постојећа доминантна стабла, стабла оштећена од ветролома и снеголома, изваљена стабла односно сва она која представљају опасност за посетиоце заштићеног подручја.

Заштита од биљних болести и штеточина: а) редовно праћење појаве биљних болести и штетних инсеката захтева ангажовање већег броја запослених и више активности на праћењу поменутих појава.

Најзначајније биљне болести и штетни инсекти у лишћарским састојинама

Пепелница (*Microsphaera alphitoides* Griff. et Maubl) је стални проблем за храстове шуме, а највећу штету прави на подмлатку, па је у младим састојинама храста неопходно редовно пратити присуство ове биљне болести. Прегледа се лишће и избојци храста на типичну пепељасту белу превлаку (мицелију) на лицу и наличију листа и на младој кори избојака.

С обзиром да је губар (*Lymantria dispar*) један од најопаснијих штетних инсеката који се јавља у шумама Србије, његова бројност се детаљно прати користећи се различитим методама. Преглед свих лишћарских састојина се врши током августа и септембра маршрутним методом и детаљан преглед на свим сталним огледним површинама, како би се установило присуство и бројност јајних легала губара по хектару. Такође, редовно се прати и присуство свих осталих дефолијатора који могу изазвати веће штете (велики и мали мразовац, храстов савијач, жутотрба, кукавичје сузе, храстов четник итд), чије биљке домаћини су на првом месту различите врсте храстова. Крајем априла-почетком маја, окуларном методом узоркованих грана се утврђује бројност у стадијумима ларве и лутке и то тако што се одабере 5 стабала са којих се одсецају виталне гране дужине око 70-80 цм (по 8 из врха, средине и основе

крошње). Потребно је обезбедити да гране приликом одсецања падају на разапето платно како би се избегао губитак гусеница. На основу пребројаних листова и броја гусеница које се разврстају по врстама или родовима, долази се до податка колико има гусеница на 1000 листова. Тај податак указује да ли је нормална или повећана бројност дефолијатора у лишћарским шумама.

Поред тога, прати се присуство и других штетних инсеката или биљних болести које у пренамножењу могу изазвати озбиљне штете у нашим шумама, као што су гљиве рода *Armillaria*, затим гљиве *Nectria coccinea* и *Guignardia aesculi*, инсекти *Stereonychus fraxini* и други.

Најзначајније биљне болести и штетни инсекти у четинарским састојинама

У шумама београдског подручја четинари заузимају знатно мање површине од лишћара и не јављају се од природе, већ су унети углавном ради пошумљавања или озелењавања у циљу пејзажне и састојинске разноликости. Без обзира на мали удео четинара, због могућих градација штетних инсеката (на првом месту поткорњака) и појаве различитих гљива, може доћи до сушења читавих састојина. Због тога је неопходно пратити присуство штетних врста као што су гљиве *Heterobasidion annosum*, *Mycosphaerella pini*, *Sphaeropsis sapinea*, *Gremmeniella abietina*, *Armillaria* spp и друге, а од штетних инсеката код четинара највећу опасност представљају различите врсте поткорњака чије се присуство и бројност прате постављањем ловних стабала и/или феромонских клопки.

На основу прикупљених података на терену и по потреби лабораторијске анализе Института за шумарство у Београду, долази се до закључка да ли је потребно спровести мере заштите (третирање пестицидима, механичко уклањање и спаљивање заражених биљака или њених делова или инсеката у различитим стадијумима развоја). Мониторинг здравственог стања захтевају ангажовање како чувара у заштићеном подручју, тако и реверног инжењера и референта за заштиту шума уз примену стручног знања из области заштите шума.

С обзиром на то да се предметно подручје налази у обухвату еколошке мреже Републике Србије, еколошки значајног подручја „Космај“, управљач ће се придржавати мера заштите прописаних Уредбом о еколошкој мрежи.

3. Мере уређења предела изузетних одлика „Космај“

Планом управљања ПИО „Космај“ (2021. год.- 2030. год.) , планиране су активности на уређењу заштићеног подручја.

Контрола исправности и квалитета воде за пиће

Контрола исправности и квалитета воде за пиће планирана је на 1 чесми (Манастирска чесма), коју ће сваки месец радити Градски завод за јавно здравље Београд.

Уградња дрвених и осталих реквизита

У 2025. години на целом заштићеном подручју радиће се уградња нових, дрвених реквизита: надстрешнице - 5 ком., комплет сто са две клупе - 2 ком., клупе са наслоном - 5 ком., клупе без наслона - 5 ком., корпи за смеће - 5 ком.

4. Популаризација и презентација

У складу са Планом управљања ПИО „Космај“ (2021. год.- 2030. год.) , планиране су активности на едукацији локалног становништва и осталих корисника заштићеног подручја.

За 2025. годину планиране су активности у виду шумарског вишебоја, активности у природи, у сарадњи са студентима Универзитета у Београду, обележавање дана ослобођења Београда у сарадњи са Феријалним савезом. Такође је у плану организовање предавања која имају за циљ подизање свести о очувању природних вредности како заштићених подручја тако и целе планете са закључком да је сваки појединац одговоран за стање природне средине.

У поменутим активностима остварићемо сарадњу са основним и средњим школама, факултетима, пензионерима и разним организацијама. Ове образовне и промотивне активности одржаваће се током пролећа и јесени и то често на дане када се обележавају значајни датуми у животној средини (Светски дан шума, Дан заштите природе, Светски дан планете Земље и др.). У циљу што боље промоције заштићеног подручја планиран је дизајн, израда и штампање промотивног материјала.

Управљач очекује да ће реализација активности на едукацији локалног становништва помоћи у подизању нивоа свести о значају заштите животне средине као и да ће се образовање о заштити животне средине интегрисати у све нивое образовно-васпитног система.

Активности планирани овим програмом биће финансирани од стране Градске управе града Београда - Секретаријата за заштиту животне средине.

Поред ових радова у заштићеном подручју ПИО „Космај“ обављаће се и активности који ће бити финансирани из накнада за коришћење заштићеног подручја. То су рад референата, шефа ШУ, ревирног инжењера и осталих запослених који ће радити на надзору и контроли спровођења управљачких докумената, прикупљању података, анализи и изради Програма управљања заштићеним подручјем ПИО „Космај“, као и изради Извештаја о остваривању Програма управљања заштићеном подручјем ПИО „Космај“.

ПРЕДЕО ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА "КОСМАЈ" - Спецификација трошкова за 2025. годину (БУЏЕТ ГРАДА БЕОГРАДА)

Ред. број	Документ	Група	Вид рада	Јед. мере	Количина-обим	Јединична цена коштања	Износ на који се обрачунава ПДВ на услуге заштићених добара	Износ на који се обрачунава ПДВ на услуге из области грађевинарства
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. ЧУВАЊЕ И НАДЗОР								
1.1	Анализа цена 3104/1		Чување ПИО "Космај"	час	5840	586.10	3,422,824.00	
							3,422,824.00	
2. МОНИТОРИНГ И ЗАШТИТА ФЛОРЕ И ФАУНЕ								
2.1	Анализа цена 3104/3		Мониторинг стања у заштићеном подручју	час	384	981.25	376,800.00	
							376,800.00	
3. ПРАЋЕЊЕ СТАЊА, НЕГА И ЗАШТИТА ШУМА								
3.1	Анализа цена 3104/5		Уклањање непожељне вегетације (трава, папрат, купина...) у циљу побољшања бонитета станишта - неповољни услови	м²	117720	38.01	4,474,537.20	
3.2	Анализа цена 3104/4		Уклањање непожељне вегетације (трава, папрат, купина...) у циљу побољшања бонитета станишта	м²	240000	32.47	7,792,800.00	
3.3	Анализа цена 3104/2		Заштита од биљних болести и штеточина: б) редовно праћење појаве биљних болести и штетних инсеката	час	192	750.56	144,107.52	
							12,411,444.72	
4. МЕРЕ УРЕЂЕЊА ПИО "КОСМАЈ"								
4.1	Уговор		Редовна контрола исправности воде (Манастирска чесма, Хајдучица, чесма код шумске куће) "А" обим анализе воде за пиће "Б" обим анализе воде за пиће	узорак	8	5,200.00	41,600.00	
				узорак	1	27,000.00	27,000.00	
4.2	Анализа цена 3104/6	43.32	Набавка нових, клупа без наслона, транспорт и уградња	ком	5	15,166.27		75,831.35
4.3	Анализа цена 3104/9	43.32	Набавка дрвене настрешнице "Нови смрчак", транспорт и уградња	ком	5	218,400.87		1,092,004.35
4.4	Анализа цена 3104/10	43.32	Набавка стола са две клупе, транспорт и уградња	ком	2	53,009.57		106,019.14
4.5	Анализа цена 3104/11	43.32	Набавка нових, клупа са наслоним, транспорт и уградња	ком	5	20,717.96		103,589.80
4.6	Јавна набавка	43.31	Набавка металне корпи за смеће, транспорт и уградња	ком	5	30,554.59		152,772.95
							68,600.00	1,530,217.59
5. ПОПУЛАРИЗАЦИЈА И ПРЕЗЕНТАЦИЈА								
5.1	Анализа цена 219		Едукација локалног становништва и осталих корисника заштићеног подручја	вишебој	16	70,583.92	1,129,342.72	
				догађај	16	39,686.74	634,987.84	
				настава	20	16,361.70	327,234.00	
5.2	Јавна набавка		Дизајн, израда и штампање промотивног материјала	ком	500	66.55	33,275.00	
							2,124,839.56	
Укупно:							18,404,508.28	1,530,217.59

РЕКАПИТУЛАЦИЈА ИЗВЕДЕНИХ РАДОВА

ВРСТА РАДОВА	I УСЛУГЕ ЗАШТИЋЕНИХ ДОБАРА		II УСЛУГЕ ИЗ ОБЛАСТИ ГРАЂЕВИНАРСТВА
	Износ на који се обрачунава ПДВ на услуге заштићених добара / основица/		Износ на који се обрачунава ПДВ на услуге из области грађевинарства / основица/
	ПДВ 10%	ПДВ 20%	ПДВ 20%
1. ЧУВАЊЕ И НАДЗОР		3,422,824.00	
2. МОНИТОРИНГ И ЗАШТИТА ФЛОРЕ И ФАУНЕ		376,800.00	
3. ПРАЋЕЊЕ СТАЊА, НЕГА И ЗАШТИТА ШУМА		12,411,444.72	
4. МЕРЕ УРЕЂЕЊА ПИО "КОСМАЈ"		68,600.00	1,530,217.59
5. ПОПУЛАРИЗАЦИЈА И ПРЕЗЕНТАЦИЈА		2,124,839.56	
Свега без ПДВ-а:	0.00	18,404,508.28	1,530,217.59

ЗБИРНА РЕКАПИТУЛАЦИЈА

I УСЛУГЕ ЗАШТИЋЕНИХ ДОБАРА	
Износ на који се обрачунава ПДВ на услуге заштићених добара 10 %	0.00
ПДВ 10 %	0.00
Укупно	0.00
Износ на који се обрачунава ПДВ на услуге заштићених добара 20 %	18,404,508.28
ПДВ 20 %	3,680,901.66
Укупно	22,085,409.94
Укупно I	22,085,409.94
Укупно за плаћање I	22,085,409.94

II УСЛУГЕ ИЗ ОБЛАСТИ ГРАЂЕВИНАРСТВА	
Износ на који се обрачунава грађевински ПДВ	1,530,217.59
ПДВ 20 %	306,043.52
Укупно II	1,836,261.11
Укупно за плаћање II	1,836,261.11

Укупна вредност Програма са ПДВ	23,921,671.05
---------------------------------	---------------

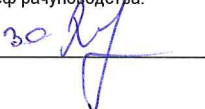
Напомена о пореском ослобађању: Сходно члану 5. Закона о изменама и допуни Закона о порезу на додатну вредност и Мишљењу Министарства финансија 011-00-976/2020-04 од 12.01.2021., а у вези члана 10. став 2. тачка 3. Закона о порезу на додатну вредност.

Истраживање тржишта је извршено у свему у складу са прописима који регулишу област јавних набавки.

ПРЕДЕО ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА "КОСМАЈ" - Спецификација трошкова за 2025. год. (СРЕДСТВА ИЗ НАКНАДА)

Ред. број	В и д р а д а	Јед. мере	Обим радова	Јединична цена коштања	Износ средстава који се финансирају из накнада за коришћење заштићеног подручја
1	2	3	4	5	6
1.	Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача (рад референта за заштиту природе, шефа шумске управе, ревирног инжењера...)	месец	12	407,249.62	4,886,995.44
Укупно:					4,886,995.44

ЈП "Србијашуме"
ШГ "Београд"
Шеф рачуноводства:

ЈП "Србијашуме"
ШГ "Београд"
ДИРЕКТОР

мр Зоран Даворија дипл.инж.шум.

